

Зарубіжні авторські зібрання

Френсіс Скотт

Тіцджеральд

Гітара,
КОСТІ,
КАСТЕТ

Харків
«ФОЛІО»
2023

ГРА В КОСТІ, КАСТЕТ І ГІТАРА

I

Частина Нью-Джерсі ховається під водою, а за іншою пильно наглядає влада. Там і сям, втім, трапляються клаптики садів, всіяних старомодними каркасними особняками з просторими тінистими верандами та червоними гойдалками на галявині. І, можливо, на найпросторішій та найбільш тінистій веранді ще з давньогамачних літ під середньо вікторіанським вітром м'яко розгойдується гамак.

Коли на подібну пам'ятку минулого сторіччя натрапляють туристи, вони зупиняють свої авта, вдивляються, а затим бурмочуть: «Гаразд, цей вік щось таки зберіг», або: «Так, зрозуміло, що в маєтку тьма-тьмуца коридорів, тисяча пацюків та єдина ванна кімната, однак як же тут затишно...»

Турист тут не затримується. Він прямує до своєї елізаветинської вілли з пресованого картону, до ранньонорманського м'ясного ринку чи середньовічного італійського голуб'ятника — бо надворі двадцяте століття й вікторіанські будинки віджили своє разом із романами місіс Хамфрі Ворд¹.

З дороги гамак для туриста непомітний, однак інколи там сидить дівчина. Так було й цього дня. Вона собі дрімала в гамаку та, безперечно, не замислювалася над естетичним безладдям, що панувало навколо: кам'яна статуя Діани, наприклад, безглуздо скалилася під сонцем на галявині.

У цій сцені вбачалася якась надмірна жовтизна: жовтим було, наприклад, сонце; особливо гидкою, своєрідною

¹ Мері Уорд — англійська письменниця, свої твори підписувала як *Mrs. Humphry Ward*, взявши прізвище чоловіка.

для гамаків жовтизною, виділявся гамак; жовте дівоче волосся, розсипане по гамаку, заздрісно золотіло на його тлі. Дівчина спала, міцно стиснувши губи, а зіцплені долоні лежали під головою, — юнкам властива така поза. Груди її здіймалися та опадали так плавно, як і похитування кайми гамака. Ім'я її, Амантіс, було таким старовинним, як і будинок, в якому вона жила. Шкода говорити, та її зв'язок із середньовікторіанською епохою на цьому місці різко вривається.

І тепер, якби розповідь моя стала фільмом (сподіваюся, що колись таки це станеться), я знімав би без відпочинку стільки, скільки можна; я наблизив би камеру, і в об'єктив потрапила б шия дівчини, жовтий пух під лінією росту волосся, теплий колір її щік та рук, бо мені подобається уявляти її сонною, — ви, мабуть, у дні своєї молодості спали так само. Затим я найняв би чоловіка на ім'я Ізраель Глюкоза, аби він склав якусь несусвітню інтермедію, бо мені потрібно перейти до іншої сцени, що розігрується на якійсь невідомій дорозі.

У автомобілі їхав джентльмен-південець, а супроводжував його камердинер. Він, за традицією, прямував у Нью-Йорк, проте наткнувся на перешкоду: верхня частина його автомобіля дещо зміщалася щодо нижньої. Час від часу двоє подорожніх висаджувалися, цупко приладжували корпус до ходової частини й затим їхали далі, мимоволі здригаючись разом із вібрацією мотора. Коли б в авто були задні двері, то його виникнення можна було б пов'язати із зародженням віку механіки. Вкрите пилом восьми штатів, авто спереду прикрашене величезним, проте недієздатним таксометром, а ззаду — численними прапорцями з надписом: «Тарлтон, Джорджія». У сиву давнину хтось почав фарбувати капот жовтою фарбою, та, на жаль, не встиг він і закінчити, як роботу скасовували.

Коли джентльмен із камердинером минали будинок, біля якого так солодко спала Амантіс в гамаці, з авто сталася okazія: корпус впав на дорогу. Єдиним моїм виправдання для цього несподіваного твердження є те, що сталося це справді випадково. Після того, як затих гуркіт і розвіялася

курява, чоловік зі слугою підвелися на ноги й глянули на дві відокремлені половини.

— Глянь-но, — мовив з огидою джентльмен, — ця проклята штуkenція розвалилася остаточно.

— На дві частини, — погодився камердинер.

— Гюго, — після хвилиної задуми сказав чоловік, — потрібен молоток та цвяхи, щоб прикріпити їх до купи.

Вони оглянули вікторіанський будинок. По обидва боки ледь не безлюдного пустельного горизонту розкинулися ледь не безлюдні поля. Альтернативи не було, тож темношкірий Гюго відкрив браму й рушив по гравійній доріжці за своїм господарем, кидаючи лиш збайдужілі позирки, як подобає закоренілому мандрівнику, на червону гойдалку та кам'яну статую Діани, котра повертала до них своє зіпсоване бурями обличчя.

У ту ж мить, коли обоє наблизилися до веранди, Амантіс прокинулася, ривком сіла й оглянула візитерів.

Джентльмен був молодим, мав приблизно двадцять чотири; звали його Джим Пауелл. Одягнутий був у готовий тісний костюм, запліюжений, і, як здавалося, здатний здійснитися в небо будь-якої миті, тому лінія з шести безглузких гудзиків кріпила його тіло.

Надмірна кількість гудзиків прикрашала також рукави пальто, й Амантіс не змогла втриматися, аби не глянути на бокові шви штанини: чи немає гудзиків і там. Та кишені вирізнялися лиш своєрідною формою, що нагадувала дзвіночки. Жилет був коротким, ледь стримуючи трепет дивовижної краватки теплим вітерцем.

Гість ввічливо вклонився й разом із тим змахнув пил із колін солон'яним капелюхом. При цьому всміхнувся, ледь приховуючи свої вицвілі голубі зіниці й демонструючи білосніжні та рівенькі зуби.

— Доброго вечора, — вимовив відчайдушним «джорджіанським» акцентом. — Мое авто зламалося одразу ж біля ваших воріт. Ось і хотів поцікавитися, чи не позичите молотка та цвяхів, мені ненадовго.

Амантіс розсміялася. Вона сміялася й не могла спинитися. Містер Джим Пауелл сміявся теж — із ввічливості та

солідарності. Його камердинер, заглиблений в муки власного темношкірого зростання, єдиний зберігав величну серйозність.

— Мені, мабуть, варто представитися, хто я, — сказав гість. — Я Пауелл. Житель Тарлтона, Джорджія. Цей темношкірий — мій хлопчик, Гюго.

— Ваш син? — дівчина зовсім розгубилася й переводила погляд то на одного, то на іншого.

— Ні, це мій камердинер. У вас, либонь, так кличуть. Ми називаємо негрів хлопчиськами.

При згадці прекрасних звичаїв своєї батьківщини хлопчик Гюго заклав руки за спину й хмуро-презирливим поглядом втупився собі під ноги.

— Ага, — пробурмотів він, — я камердинер.

— А куди ви їхали? — спитала Амантіс.

— На Північ, провести там літо.

— Куди саме?

Турист недбало махнув рукою, ніби охоплюючи своїм жестом і Адирондакський парк, і Тисячу Островів, і Нью-порт, — та тільки мовив:

— Ми пошукаємо щастя в Нью-Йорку.

— Раніше ви там бували?

— Ніколи. Та в Атланту їздив кільканадцять разів. Та скільки міст ми там відвідали! Боже мій!

Він присвиснув, щоб виразити безконечність всіх панорам своєї недавньої поїздки.

— Слухайте, — стурбовано мовила Амантіс, — вам треба щось поїсти. Повідомте вашому... вашому камердинеру, щоб підійшов до задніх дверей та попросив кухарку прислати нам кілька сандвічів і лимонад. Чи, може, ви не п'єте лимонад... тепер його мало хто любить.

Рухом пальця містер Пауелл відправив Гюго виконувати завдання. Затим обережно присів у крісло-гойдалку та зачав енергійно крутити в руках свій солоний капелюх.

— Ви надзвичайно люб'язні, — мовив він. — Якщо мені захочеться чогось міцнішого, аніж лимонад, то в авто лежить пляшка древньої маїсової горілки. Захопив її про всяк випадок, якщо не сподобаються місцеві напої.

— Послухайте, — сказала вона, — а моє прізвище теж Пауелл. Звати Амантіс.

— Справді? — він вибухнув сміхом. — Може, ми родичі? Я — із хорошої сім'ї, — вів він далі. — Узріть корінь. У мене є гроші, бо моя тітка поклала їх у банк, збираючись на старості літ пожити в санаторії, та от не дожила, — він зробив паузу, мабуть, для того, аби вшанувати пам'ять про тітку. Затим із бадьорою безтурботністю продовжив: — Основного капіталу я не торкнувся, та забрав одразу ж всі відсотки й вирішив провести все літо на Півночі.

В цей момент на східцях веранди з'явився Гюго й крикнув:

— Біла леді із заднього двору запитує мене, чи я не бажаю перекусити теж. Що мені їй відповісти?

— Скажи: «Так, мем, будьте ласкаві», — наказав господар. І тільки-но Гюго зник, він довірливо зізнався Амантіс: — Цей хлопчина зовсім нічого не тямить. Нічого не хоче робити, допоки я йому не дозволю. Я його виховав, — не без гордості додав він.

Коли принесли сандвічі, містер Пауелл встав. Він не звик до білих слуг і очевидно очікував на те, що їх зазнайомлять.

— Ви заміжня леді? — запитав він Амантіс, коли служниця вийшла.

— Ні, — відповіла вона й і з присутньою вісімнадцятирічній дівчині впевненістю додала: — Я стара діва.

Він знову ввічливо розсміявся.

— Ви маєте на увазі, що ви — світська дівчина?

Вона похитала головою. Зі збентеженим захватом містер Пауелл помітив, що жовтизна її волосся нагадує золото.

— Хіба цей древній будинок підходить для світської дівчини? — весело пролопотіла вона. — Зовсім ні. Я — сільська дівчина. Рум'янець — дійсно справжній, принаймні при денному світлі. Залицяльники — перспективні молоді циркульники зі сусідніх сіл, до рукавів їхніх піджаків постійно чіпляється якесь волосся.

— Вашому батьку не слід дозволяти вам посиденьки із сільськими циркульниками, — зневажливо мовив гість і задумався: — Вам треба вийти в нью-йоркський світ.

ЗМІСТ

Гра в кості, каскет і гітара	3
Даймонд Дік	32
Третя скринька	53
Аркадія Джона Джексона	67
Мистецтво витрат	91
Чого немає в путівнику	119
Кохання в сутінках	140
Сирітка Рагс Мартін-Джонс та Принц У-ельський	161
Цілитель	182
Самовпевненість	207
Незрілий шлюб	241
По-своєму	262
Драбина Якова	285